

## **АСИМЕТРІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ**

*Представлено результати дослідження асиметрії як економічної категорії,  
досліджено прояви асиметрії в бухгалтерському обліку та запропоновано  
напрями мінімізації асиметрії бухгалтерської інформації  
на макро- та мікрорівні*

**Вступ.** Категорія “асиметрія інформації” використовується у науковій термінології з економічних наук, проте й дотепер не існує чіткого, конкретно та однозначного її трактування та найчастіше дана категорія вживається без співвідношення та з'ясування з рядом спільних категорій за змістом – диференціація, дискретність, нерівномірність, стохастичність, нелінійність. Виходячи з першочергової суті асиметрії як перманентного порушення структури матерії в процесі її розвитку у просторі та часі, економічна сутність даної категорії полягає у відсутності структурного балансу економічної системи та впливає на непропорційність розвитку її елементів та підсистем світового господарства в частині існуючих між ними суперечностей.

Асиметричність інформації має ряд негативних соціально-економічних наслідків, які проявляються залежно від виду ринку, на якому існує асиметричність інформації між учасниками господарських відносин. Вагоме значення у врегулюванні господарських відносин має бухгалтерський облік, адже фактично учасники ринку виступають користувачами бухгалтерської інформації, а тому залежно від її повноти залежить подальше функціонування кожного учасника.

Кожен з учасників ринку автоматично стає користувачем бухгалтерської інформації, адже вона є невід'ємною складовою підтвердження прийняття відповідних управлінських рішень. Асиметричність бухгалтерської інформації полягає в тому, що кожен користувач має різну мету своєї діяльності. Запити користувачів є досить різними, а в деяких ситуаціях – навіть взаємопротилежними, що зумовлює пріоритети в наданні інформації певному учаснику економічних відносин.

До робіт, присвяченим мікроструктурним моделям, заснованим на інформаційній асиметрії, належать наукові праці Л. Глостена, П. Мілгрема та інших. Нобелівську премію 1996 р. з економіки було присуджено У. Вікрі та Дж. Міррлізу “За фундаментальний внесок у розвиток теорії поведінки економічних агентів в умовах асиметричної інформації”. У 2001 р. нобелівську премію в галузі економічних наук присуджено Джорджу Акерлофу з Каліфорнійського Університету в Берклі, Майклу Спенсу зі Стенфордського Університету і Джозефу Стігліцу, професору економіки Колумбійського Університету за спільну роботу з “асиметрії інформації”.

У їх науковій праці було зазначено, що протягом двохсот років економісти використовували прості економічні моделі, побудовані на припущенні про повноту і точність інформації, тобто на тому, що всі зацікавлені сторони володіють ідентичною загальнодоступною інформацією з певного питання. При цьому було зрозуміло, що сказане не відповідає дійсності, але усі сподівалися, що наявністю невеликих інформаційних неточностей можна знехтувати, приймаючи повноту інформації за аксіому. Автори даної роботи показали, що такий підхід не має під собою міцної основи, тому що навіть незначні розбіжності або неточності в інформації можуть суттєво впливати на розвиток економіки.

Державне регулювання ринкового господарства є ключовою проблемою економічної теорії, не одне десятиліття зіштовхуючи між собою прихильників неокласичної школи та прихильників ідей Дж.М. Кейнса. Світова історія

неодноразово підтверджувала, що таке регулювання необхідно. В той же час пошук оптимального його ступеня та наукове обґрунтування цього ставали предметом неодноразової полеміки у наукових колах.

Інформаційна асиметрія проявляється у недосконалості інформації, що породжується у результаті дискретного використання різних відомостей різними учасниками ринкових відносин. Так, наприклад, продавець може знати про свій товар набагато більше, ніж його покупець; людина, що купує страховий поліс, може бути краще обізнаною, ніж страховий агент, яка для неї ймовірність нещасного випадку; працівник може більше, ніж потенційний роботодавець, знати про те, чи здатний він виконати певну роботу; позичальник може знати про свої можливості виплатити позику більше, ніж позикодавець. Проте асиметрія інформації – це лише один з аспектів інформаційної недосконалості, яка може призвести до серйозних наслідків.

Проблеми асиметрії економічної інформації є досить актуальними в ринкових умовах господарювання. Ряд авторів піднімають ці проблеми у своїх наукових працях з метою їх вирішення. Серед зарубіжних авторів можна виділити А. Агравала [18], Дж. Акерлофа [17], Р.Д. Барклея та М.Дж. Джеймса [19], В.Г. Брента [34], Р.Н. Джаймса [23], М.Т. Леарі та М.Р. Робертса [26], Лі Чена та Г.В. Пура [27], П. Манасе та Л. Ботаза [28], Дж. Стігліца [31], Єв-Мінг Чіа [36], К. Шу та Дж. Вейанта [38]. Більшість з авторів притримуються думки про те, що асиметрична інформація суттєво впливає на порядок прийняття рішень керівництвом різних суб'єктів господарювання. А також зазначають, що навіть незначне порушення порядку в ієрархії даних може призвести до різного роду конфліктів. Таким чином, посилення інформаційної асиметрії на глобальному рівні призвело до фінансової кризи у 2008 р.

**Постановка завдання.** Дослідити асиметрію як економічну категорію, прояви асиметрії в бухгалтерському обліку та запропонувати напрями мінімізації асиметрії бухгалтерської інформації на макро- та мікрорівні.

**Результати.** Економічна думка кінця XIX початку XX ст. також внесла неабиякий вклад до розвитку концепцій інформації. Термін “знання”, який ми знаходимо у А. Маршалла, відіграє фундаментальну роль в роботах як Ф. фон Хайека, так і Дж.М. Кейнса. У Кейнса поняття “знання” служить для пояснення ефектів імітації і самореференції, що формують наші оцінки, як видно, наприклад, з метафори конкурсу краси в “Загальній теорії зайнятості, відсотка і грошей” [8, с. 345].

Дійсно, думку Дж. Стігліца і Дж. Акерлофа щодо того, що економічна інформація ендогенна, тобто формується в процесі спілкування суб'єктів, підтримує Ж. Сапір [13, с. 10]. Тобто, економічна інформація за визначенням не може бути досконалою, оскільки залежить від свідомих дій економічних суб'єктів та їх інтересів.

У сучасній науці відсутні погляди на функцію корисності інформації. Причому з усіх існуючих точок зору на дану функцію, мабуть, немає такої, яка була б безумовно кращою за інші [13, с. 20]. Це означає, що закон зниженої граничної корисності, властивий для економічних благ і прийнятий у концепції загальної та часткової рівноваги, щодо інформації не завжди справедливий. По-друге, інформація з самого початку не може бути звичайним товаром, оскільки її цінність заздалегідь (до того, як вона розкрита) невідома, а отже, й ціну встановити складно. Крім того, інформація володіє багатьма якостями суспільного блага [22, с. 393-408]. Інформація генерується лише в процесі спілкування та взаємодії економічних суб'єктів. Отже, поширення достовірної інформації не відбувається “автоматично”, і це пов'язано не лише з недоліками в організації інфраструктури ринкових відносин, але й з тим, що суб'єкти можуть неправильно сприймати інформацію та неадекватно (свідомо чи несвідомо) передавати інформацію зовні.

Причому одні індивіди діють так, щоб передати певну інформацію, якщо це відповідає їх інтересам, інші прагнуть її приховати, розкрити частково або піднести так, щоб поліпшити або, принаймні, не погіршити своє становище [12, с. 10]. Все це призводить до зміни характеру функціонування ринків та впливу на них внутрішніх та зовнішніх загроз. Як підкреслював Дж. Стігліц, “за допомогою дії здійснюється передача інформації, учасники ринку знають про це, і це впливає на їх поведінку” [32, с. 520]. Тому асиметрія економічної інформації породжується самими діями учасників ринкового обміну.

Разом з тим, ефекти асиметрії інформації не усувають ринкову рівновагу, а суттєво змінюють трактування цього поняття. По-перше, під впливом ефектів асиметрії інформації відбувається зміна ринкової рівноваги. Причому залежно від інституційної організації ринку можна виділити два альтернативні типи цих змін: сприятливі та несприятливі. По-друге, сама по собі “рівновага” – не просто якась геометрична точка (що збігається з перетином ліній попиту і пропозиції), а збалансований стан ринку.

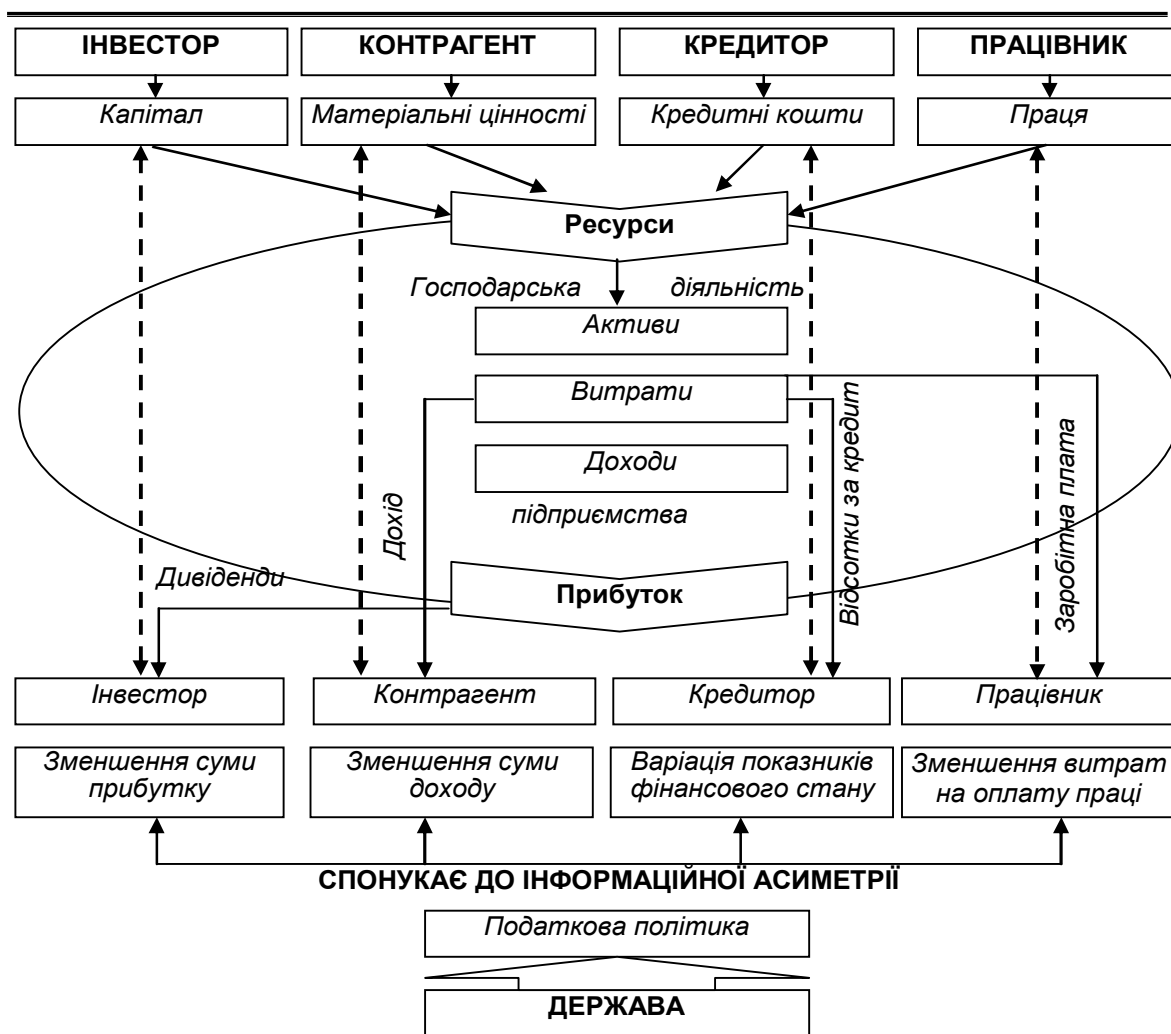
Самі по собі ефекти асиметрії інформації досить ґрунтовно описані в працях Дж. Акерлофу [17, с. 488-500], Дж. Стігліца [33, с. 393-410] та інших економістів.

Ефекти асиметрії інформації поряд з трансакційними витратами представляють певні дефекти ринкової взаємодії суб'єктів господарювання, які можуть призводити до неоптимального розміщення ресурсів. Останнім часом економіка інформації стала галуззю мікроекономіки, яка інтенсивно розвивається. До переліку проблем даної галузі входять методи, які дозволяють обмежити асиметрію інформації, схеми оподаткування суб'єктів господарювання, способи оптимізації укладених договорів. Вважається, що на товарному ринку ефекти асиметрії інформації призводять до негативних тенденцій. Продавці якісних товарів або несуть збитки, або змушені залишити ринок. Дія даних ефектів на ринку праці та кредитних ресурсів, відповідно до загальноприйнятої точки зору, виявляється в тому, що ефективний рівень заробітної плати і процентних ставок відповідно вище і нижче рівноважних. Дані висновки не можна вважати логічно невірними, але тим не менше вони неповно описують результати дії ефектів асиметрії інформації на різних ринках.

Асиметрія інформації знижує ефективність економіки в цілому та впливає на її безпеку. Висока інформаційна місткість ринку проявляється також у тому, що агенти добре поінформовані про реальну вартість всіх альтернативних можливостей, поведінка продавців товарів, робочої сили або фінансових зобов'язань спрямовані на розкриття інформації. В умовах високої інформаційної спроможності ринку переваги отримують найбільш вмілі та сумлінні учасники ринкових відносин. Тому суспільні вигоди від ефектів асиметрії інформації перевищують витрати від них. У зворотному випадку витрати від ефектів асиметрії інформації дуже значні для суспільства.

Якщо економіка характеризується низьким ступенем інформаційної спроможності, це означає не лише те, що ринки функціонують неефективно, але й те, що виникає несприятливий тип макроекономічної динаміки, який так само, як і альтернативний, посилює наслідки від ефектів асиметрії інформації і негативно впливає на економічну безпеку держави.

Діяльність підприємства на цих ринках є різноплановою, що вимагає представлення інформації різного роду. Крім того, інтереси учасників таких ринків, їх інформація та цілі є різними та інколи не перетинаються, і навіть є протилежними. Протилежність інтересів учасників ринків зумовлює необхідність представлення різної інформації про один і той же об'єкт. Крім того, вагоме значення в представленні має державна політика оподаткування суб'єктів господарювання, адже залежно від рівня податкового навантаження та пріоритетів підприємства визначається рівень оприлюднення інформації на фінансових ринках. Особливості взаємодії підприємства на ринках та напрями асиметричності інформації відображено на рис. 1.



← - - - → інформаційні потоки

**Рис. 1.** Прояви асиметрії бухгалтерської інформації

На рис. 1 відображено особливості діяльності підприємства та вплив на оприлюднення інформації про господарську діяльність різних користувачів залежно від ролі держави у врегулюванні господарських відносин. Фактично, залежно від того, хто є основним користувачем бухгалтерської інформації, визначаються напрями інформаційної асиметрії.

Так, якщо основним користувачем інформації виступає держава, підприємство прагне показати якомога нижчі фінансові результати з метою зниження бази оподаткування. Прикладом може слугувати Україна, коли прагнення суб'єктів господарювання знизити базу оподаткування, широко використовуючи методи і схеми податкової оптимізації, призводить до низької інвестиційної привабливості підприємств, зниження офіційної заробітної плати (іноді до мінімуму), що нараховується та виплачується працівникам тощо.

У результаті загострення світової кризи, що негативно вплинула на економіку України та інших країн, збільшення рівня інформаційної асиметрії, який проявляється у недостовірності та неповноті інформації що надається користувачам, необхідним є підвищення рівня якості показників фінансової звітності як основного джерела інформації у процесі прийняття рішень внутрішніми та зовнішніми користувачами. Суттєвий вплив на достовірність та повноту показників фінансової звітності здійснює оцінка. Маніпуляція різноманітними методами при оцінці об'єктів бухгалтерського обліку

призводить до викривлення облікової інформації про розмір зобов'язань, фінансових результатів та вартість майна суб'єкта господарювання. Наслідком цього є відсутність достатнього рівня інформації про реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання, що не дозволяє здійснити оцінку резервів виробництва, використовувати економічні і соціальні програми фінансування та підтримки інвестиційних проектів.

“Умисне викривлення звітних показників через маніпулювання методами оцінки в бухгалтерському обліку спричиняє негативні наслідки не тільки для підприємства, оскільки знижує достовірність бухгалтерської інформації, але й для суспільства – відсутність адекватної оцінки означає неспроможність визначення майнового потенціалу суб'єктів господарювання та складових національного багатства в цілому” [16, с. 127].

В обліковій науці інформаційну асиметрію, а точніше різні її напрями, можна прослідкувати у виборі базової моделі до побудови національних систем бухгалтерського обліку в країнах світу. В теорії бухгалтерського обліку існують значні напрацювання щодо класифікаційних ознак національних облікових систем. Однією з таких ознак є географічний детермінізм (суб'єктивно географічна ознака), відповідно до якого вчені виділяють такі моделі бухгалтерського обліку: англо-американська, континентальна, латиноамериканська, ісламська. Крім того, варто окремо виділити досвід бухгалтерського обліку Радянського Союзу (соціалістична модель) як однієї з розвинених в минулому моделі бухгалтерського обліку, що характеризується принциповими відмінностями від вищезазначених моделей.

Основною метою даної ознаки є групування країн за географічним положенням і наявністю спільних ознак у національних системах бухгалтерського обліку, враховуючи тісні соціальні, культурні та економічні зв'язки. Крім того, вона визначає мету ведення бухгалтерського обліку, а точніше визначення запиту домінуючого користувача. Основними користувачами облікової інформації є: держава, суспільство, керівництво підприємства, власники, працівники, контрагенти і кредитори. Кожен із зазначених користувачів зацікавлений в бухгалтерській інформації за для отримання матеріального блага. Отже, майновий інтерес покладений у основу запитів усіх користувачів.

В залежності від того, які користувачі є домінуючими, визначається першочерговість надання інформації та забезпечення матеріальними благами. Так як зростає майнова залежність певних учасників господарської діяльності між собою, збільшується їх дискримінація та майнова нерівність, що є ознаками класовості суспільства.

Саме орієнтація на певний ринок, а точніше на користувача досить чітко прослідковується в різних моделях бухгалтерського обліку. Особливості підходів до класифікації систем бухгалтерського обліку та формування відповідної моделі в працях різних вчених наведено в таблиці 1.

**Таблиця 1.** Класифікація моделей бухгалтерського обліку за поглядами науковців

Автор	Моделі						
	Континентальна	Англосаксонська	Латиноамериканська	Соціалістична	Ісламська	Інтернаціональна	Змішана
1	2	3	4	5	6	7	8
Бабаєва З.Ш. [1, с. 21-22]	+	+	+		+	+	
Бархатов А.П. [2, с.16-17]	+	+	+		+	+	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
Ворушкін В.В. [3, с. 37]	+	+	+				+
Галузіна С.М., Пупшис Т.Ф. [4, с. 137]	+	+	+				
Губачова О.М., Мельник С.І. [5, с. 45-46]	+	+	+				
Гуляев Н.С., Ветрова Л.Н. [6, с. 63]	+	+	+		+	+	
Жарікова Л.А., Наумова Н.В. [7, с. 6]	+	+	+		+	+	
Малькова Т.Н. [10, с. 6-7]	+	+	+				
Мюлер Г., Гернон Х., Мік Г. [11, с. 46]	+	+	+		+	+	
Снопко Ю.Н. [14, с. 34]	+	+	+	+			
Соловйова О.В. [15, с. 128]	+	+	+				

Ознакою класифікації виступає суб'єктивно-географічна ознака, проте, характеризуючи особливості кожної моделі, можна прослідкувати не лише однакове географічне положення, а в першу чергу, особливості запитів користувачів, напрями регулювання бухгалтерського обліку та оприлюднення інформації.

Бухгалтерський облік як інформаційне джерело досліджувався багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими. Однак вони розглядали бухгалтерський облік як інформаційну систему нижчого рівня по відношенню до інформаційної системи управління, не враховуючи мотиви отримання тієї чи іншої інформації та наслідків, що тягнуть за собою її використання.

Такий стан речей призводить до ряду розбіжностей в розумінні того, кому повинен слугувати бухгалтерський облік, які методи необхідно застосовувати, яку інформацію розкривати. У таких умовах необхідним є розгляд асиметричності бухгалтерського обліку як властивості, яка має негативні соціально-економічні наслідки для суспільства, серед яких варто особливо відмітити:

– по-перше, сучасну фінансову кризу, результатом якої стали валютні коливання, зниження платоспроможності банків, що позначилися на результатах діяльності суб'єктів господарювання в усіх країнах світу;

– по-друге, банкрутство ряду промислових гігантів у Сполучених Штатах Америки та інших розвинених країнах світу, чому сприяла фальсифікація облікових даних і відсутність відповідальності контролюючих органів за недостовірність наданих висновків про фінансовий та майновий стан суб'єкта господарювання;

– по-третє, незаконне привласнення державного майна в період приватизації в країнах пострадянського простору, що є результатом відсутності контролю, відповідальності, а також достовірного ведення бухгалтерського обліку;

– по-четверте, зниження соціального рівня життя суспільства, пов'язаного з діючою економічною системою та системою бухгалтерського обліку, яка надає інформацію, необхідну лише обраним учасниками господарської діяльності.

Зазначені проблеми сьогодні намагаються вирішити шляхом побудови економічно ефективної, соціально спрямованої системи бухгалтерського обліку.

Розвиток бухгалтерського обліку має відповідати економічній системі певної країни, що базується на принципах необмеженості економічної свободи, різноманітності права власності, соціальної справедливості. Виконання всіх зазначених принципів, на думку провідних світових вчених облікової науки можливо лише за умови адекватної інформаційної системи, яка забезпечувала б усі запити користувачів і сприяла б мінімізації рівня інформаційної асиметрії господарської діяльності.

Виходячи з вищесказаного, бухгалтерський облік є одним з найважливіших засобів відображення дійсності. В період, коли дійсність була соціально орієнтованою, виникла необхідність з метою її відображення та забезпечення інформацією користувачів. За таких умов бухгалтерський облік повинен виконувати роль засобу врегулювання інформаційної асиметрії у господарській діяльності між усіма учасниками господарських відносин.

Інформаційна асиметрія в бухгалтерському обліку проявляється у низькій проінформованості певних учасників господарських процесів в основу якої закладений майновий інтерес. Останній проявляється, насамперед, в результатах господарської діяльності, у розподілі яких зацікавлені всі користувачі облікової інформації. Майновий характер є найбільш властивою ознакою господарської діяльності, адже він пов'язаний з використанням факторів виробництва та створенням нових благ, отриманням економічних і соціальних результатів. Проте економічний ефект господарської діяльності завжди є найбільш пріоритетним, а тому й відображається в інформаційних запитах користувачів, що виявляються в національній системі бухгалтерського обліку тієї чи іншої країни.

Результати наукових досліджень щодо асиметрії бухгалтерської інформації знайшли своє відображення у працях Б.Е. Боднара та М. Гордона [20], Р. Вітенберг Моерман [29; 30], Чі Вучун [35], Дж.Л. Калена та Дж. Лівната [25], Дж. Хау, К.І. Йонга та П. Верховена [24]; Х. Шоу [37] та ін. Розглянувши напрацювання дослідників та узагальнюючи їх бачення, можна дійти висновку, що асиметрія інформації може впливати на дані бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим, необхідно є розробка заходів, які будуть спрямовані на усунення асиметрії в частині бухгалтерської інформації.

Інформаційна асиметрія є однією з властивостей бухгалтерського обліку багатьох країн світу, оскільки бухгалтерський облік спрямований на потреби фондових бірж та банківських установ, задовольняючи таким чином потреби власників, інвесторів та кредиторів. Така ситуація знижує інформованість інших зацікавлених осіб стосовно господарської діяльності підприємств, що в свою чергу призводить до ряду соціально-економічних проблем і майнової дискримінації в суспільстві. Інформаційну асиметрію крізь призму майнового інтересу можна простежити шляхом аналізу особливостей прояву домінування запитів користувачів у різних моделях бухгалтерського обліку.

Сьогодні вирішення питання задоволення в повній мірі всіх запитів користувачів можливе тільки за умови зміни концептуальної основи економічного розвитку, проголошення нових напрямків розвитку економіки країни. Ці напрями пов'язані з врегулюванням майнових відносин та інтересів всіх членів суспільства і, відповідно, облікового відображення цих відносин, яке враховує всі запити користувачів.

Розглянемо кожну з виділених моделей бухгалтерського обліку на перетині запитів користувачів, які сприяють виявленню напрямів інформаційної асиметрії і дозволяють простежити її напрями, оскільки задоволення запитів одних користувачів призводить до інформаційної дискримінації інших, що пов'язано з майновою зацікавленістю. Користувачі бухгалтерської інформації мають різні цілі, а отже кожен є учасником фінансово-господарської діяльності та має різну матеріальну зацікавленість. На підставі того, хто є основним користувачем бухгалтерської інформації і який майновий інтерес він переслідує, можна простежити напрями організації та методики бухгалтерського обліку.

Вплив запитів різних користувачів в частині організації та методики бухгалтерського обліку на прояви інформаційної асиметрії можна простежити в такій послідовності:

- визначення рівня матеріального інтересу усіх учасників фінансово-господарської діяльності. Даний етап досить важливий у визначенні асиметрії бухгалтерського інформації;

- визначення рівня інформаційного забезпечення матеріальних інтересів кожного з учасників фінансово-господарської діяльності. Усі майнові інтереси повинні бути інформаційно забезпеченими;

- визначення суперечностей інтересів та їх прояв в бухгалтерській інформації. Задоволення матеріальних інтересів в повній мірі неможливе, так як один інтерес суперечить іншому, тобто вони фактично конфліктують. Конфлікт інтересів

фактично переростає у конфлікт учасників господарських відносин, тому що задоволення в повній мірі матеріальних інтересів одного сприяє зниженню задоволення матеріальних інтересів іншого.

Отже, конфлікт інтересів користувачів призводить до соціальних та економічних проблем у державі, на що впливає незадовільний процес організації системи бухгалтерського обліку, що задовольняє інтереси лише певних користувачів, ускладнює зазначені проблеми і сприяє розвитку майнової дискримінації та класовості суспільства.

Розкриємо вплив інформаційної асиметрії в частині бухгалтерського обліку відносно учасників господарської діяльності в існуючих облікових моделях, що дасть можливість простежити напрями еволюції бухгалтерського обліку у різних країнах світу.

Британо-американська модель орієнтується на власників, управлінців та кредиторів підприємства, так як економічній системі даних країн притаманний стрімкий розвиток банківської системи та фондового ринку. Фондовий ринок є каталізатором, який визначає правила ведення та організації бухгалтерського обліку. Як наслідок в даних країнах, національні системи обліку яких можуть бути віднесені до цієї моделі, розробили стандарти міжнародного значення (IAS / IFRS (МСФЗ), US GAAP (ЗПБО США)) які спрямовані на задоволення інформаційних потреб учасників ринку, згідно з якими система бухгалтерського обліку надає інформацію про акції підприємств, що котируються та розкриває фінансовий стан даних суб'єктів господарювання.

В основу британо-американської моделі бухгалтерського обліку покладено теорію фірми. Згідно з даною теорією, чистий прибуток, який отримало підприємство належить не власнику, а підприємству. В країнах, які застосовують британо-американську модель бухгалтерського обліку, надається перевага формуванню звіту про прибутки і збитки, який є однією з основних форм фінансової звітності, так як саме у цій формі агрегуються фінансові показники результатів діяльності підприємства та вартості його акцій [9, с. 223].

Інформаційна асиметрія в бухгалтерському обліку в країнах британо-американської моделі не враховує запитів держави, оскільки бухгалтерський облік регулюється професійними організаціями. За таких умов система бухгалтерського обліку не надає достовірну інформацію щодо соціальної захищеності працюючих, оскільки соціальна діяльність фактично перебуває по за обліковою системою, окрім того, в фінансовій звітності відсутні інформація про заподіну шкоду навколишньому середовищу внаслідок господарської діяльності. Даній моделі притаманна варіативність методик бухгалтерського обліку, що призводить до маніпулювання результатами діяльності з метою отримання максимального прибутку.

Континентальна облікова модель орієнтується на кредитні установи та банківський сектор як суб'єктів, що надають додаткові ресурси для діяльності суб'єктів господарювання. Крім того, відмінністю від британо-американської моделі, є жорстка регламентація ведення бухгалтерського обліку за для забезпечення достовірності показників з метою оподаткування. Директиви Європейського Союзу відіграють особливе значення у регулюванні ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності.

В останні роки спостерігається тенденція до переходу ряду країн Європи на Міжнародні Стандарти Фінансової Звітності (IAS / IFRS), що обґрунтовується необхідністю виходу на міжнародні ринки цінних паперів. Бухгалтерський облік за континентальної методології не в змозі забезпечити інформативність усіх учасників фінансово-господарських відносин про охорону навколишнього середовища і результати діяльності підприємства спрямовані на соціальний розвиток суспільства.



Асиметрія облікової інформації при здійсненні договірних відносин як у британо-американській, так і континентальній облікових моделях, вважається аксіомою, оскільки впливає на підвищення матеріальної вигоди тільки одного з учасників цих відносин, найбільш обізнаного про майбутні зміни в економічному середовищі. Така ситуація не є протизаконною і, крім того, забезпечується бухгалтерським обліком шляхом зменшення інформаційного масиву.

В країнах Латинської Америки бухгалтерський облік характеризується суворими вимогами щодо контролю результатів діяльності підприємства та доходів населення. Враховуючи особливості даної моделі державне регулювання в цих країнах не дозволяє обирати варіанти методик ведення бухгалтерського обліку, жорстко регламентованою є облікова політика. Прояв інформаційної асиметрії в бухгалтерському обліку пов'язаний з недостатнім інформаційним забезпеченням інвесторів, так як облікова методологія не враховує специфіки діяльності фінансових ринків. Така ситуація зумовлює низьку інвестиційну привабливість галузей господарської діяльності в країнах моделі.

Принципово іншою моделлю бухгалтерського обліку є модель, яка функціонувала на основі постулатів планово-адміністративної економіки в країнах колишнього СРСР. Визначений радянською владою напрям розбудови комуністичного суспільства, в основу якого було закладено теорію економічного розвитку, визначив контрольні функції бухгалтерського обліку як засобу збереження соціалістичної власності. За часів СРСР бухгалтерський облік надавав достовірну та повну інформацію з виконання планів, забезпечував розбудову соціального суспільства, захист працівників та економічну ефективність виробництва. Однак економічна система того часу і заснований на її положеннях бухгалтерський облік абсолютно не враховували особливостей розвитку фінансового ринку, що спонукало до погіршення інвестиційної привабливості для іноземного капіталу. Також бухгалтерський облік орієнтувався на ретроспективу, оскільки відображав виключно виконання планів країни, як наслідок фактично не виконувалася така функція бухгалтерського обліку як прогностична.

Загальна характеристика основних світових макромоделей обліку дає можливість говорити про те, що кожна з них сприяє економічному посиленню інформаційної дискримінації і не забезпечує розвитку економічних процесів у всіх напрямках. Це пов'язано з відсутністю чіткого врегулювання майнових інтересів на економічному рівні кожного з учасників господарських відносин.

Беручи до уваги основоположні принципи економічної доктрини, та трансформаційні процеси, що впливають на запити користувачів бухгалтерської інформації, відбуваються зміни в організаційно-методичному забезпеченні бухгалтерського обліку. У економіці відбуваються зміни у структурі самих запитів користувачів облікової інформації, що, в свою чергу, зумовлює зміни в методологічному інструментарії та впливає на економічну безпеку держави та суб'єктів господарювання зокрема.

**Висновки.** Система бухгалтерського обліку повинна бути орієнтована на задоволення інформаційних потреб макро- та мікро- рівня та розбудову соціально-орієнтованої економіки України. Виходячи з цього, система бухгалтерського обліку є основним інформаційним джерелом держави в ряді напрямків:

– види діяльності підприємства. Завдяки відстеженню руху трудових, фінансових і матеріальних ресурсів держава буде контролювати виконання підприємствами не заборонених видів діяльності. У таких умовах бухгалтерський облік надає достовірну та повну інформацію за видами та результатами такої діяльності;

– ефективність та правомірність використання матеріальних ресурсів. Використання матеріальних ресурсів підприємствами передбачає відповідну класифікацію та оцінку активів підприємства в системі бухгалтерського обліку. Важливе значення в даному аспекті приділяється використанню природних ресурсів, оскільки економічна доктрина підтримує курс на екологічно-орієнтовану господарську діяльність. За таких обставин, організація бухгалтерського обліку повинна спрямовуватись на ефективне використання природних ресурсів, а також здійснення витрат на охорону навколишнього середовища;

– використання трудових ресурсів. Держава виконуючи свої функції сприяє справедливому та своєчасному розподілу фінансових результатів, а також контролює дотримання вимог законодавчої бази при нарахуванні та виплаті заробітної плати найманим працівникам суб'єктами господарювання. Отже, бухгалтерський облік це основне джерело забезпечення виконання державою економічної та соціальної функцій.

За таких умов постає питання пошуку нових підходів до основного інструменту інформаційного забезпечення господарських відносин, яким виступає бухгалтерський облік.

Удосконалення теорії, методології та організації бухгалтерського обліку повинно йти шляхом зниження інформаційної асиметрії на ринках. Виходячи з цього вважаємо, що подальший розвиток національної системи бухгалтерського обліку повинен йти в наступних напрямках:

– на національному рівні:

1) гармонізація бухгалтерського законодавства з трудовим, господарським, фінансовим та цивільним, що дозволить уникнути правових колізій які пов'язані з неузгодженістю інтересів різних учасників господарських відносин (підприємство – працівник, підприємство – контрагент, підприємство - держава та ін.);

2) узгодження інтересів учасників господарських відносин шляхом розробки єдиної стратегії розвитку економіки країни та основаної на ній концепції розвитку бухгалтерського обліку;

3) розробка державної бухгалтерської політики в сфері гармонізації облікових підсистем підприємства, що дасть можливість узгодження показників різних видів бухгалтерської звітності й відповідно сприятиме забезпеченню прозорості діяльності суб'єктів господарювання перед учасниками господарської діяльності.

– на рівні суб'єкта господарювання:

1) гармонізація облікової політики з політикою економічної безпеки підприємства, що дозволить зберегти конкурентні переваги на відповідному рівні;

2) розробка політики узгодження різних видів бухгалтерської звітності, що сприятиме розкриттю повної інформації про господарську діяльність перед зацікавленими сторонами.

#### **ЛІТЕРАТУРА:**

1. *Бабаєва З.Ш.* Бухгалтерский учет в зарубежных странах / З.Ш. Бабаева. – Ростов н/Дону: Феникс, 2007. – 256 с.

2. *Бархатов А.П.* Международный учет: [учебное пособие] / А.П. Бархатов. – М.: Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2001. – 288 с.

3. *Ворушкин В.В.* Организация перехода на международные стандарты финансовой отчетности в условиях интеграции России в мировую экономику: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.12 / В.В. Ворушкин. – М, 2003. – 145 с.

4. Галузіна С.М. Международный учет и аудит / С.М. Галузіна, Т.Ф. Пупшис. – СПб.: Питер, 2006. – 272 с.
5. Губачова Л.М. Облік у зарубіжних країнах: [підручник] / Л.М. Губачова, С.І. Мельник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
6. Гуляев Н.С. Основные модели бухгалтерского учета и анализа в зарубежных странах: [учебное пособие] / Н.С. Гуляев, Л.Н. Ветрова. – М.: КНОРУС, 2004. – 144 с.
7. Жарикова Л.А. Бухгалтерский учет в зарубежных странах: учебное пособие / Л.А. Жарикова, Н.В. Наумова. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2008. – 160 с.
8. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. Избранные произведения / Дж.М. Кейнс. – М.: Экономика, 1993. – 486 с.
9. Ларионов А.Д. Исламская модель бухгалтерского учета. Исламские финансы в современном мире. Экономические и правовые аспекты / А.Д. Ларионов, Д.А. Аль-Шарайрех. – М.: УММА, 2004.
10. Малькова Т.Н. Теория и практика международного бухгалтерского учета / Т.Н. Малькова. – СПб.: Издательский дом “Бизнес-пресса”, 2001. – 336 с.
11. Мюлер Г. Учет: международная перспектива: пер. с англ. / Г. Мюлер, Х. Гернон, Г. Миик. – [2-е изд., стереотип.] – М.: Финансы и статистика, 1999. – 136 с.
12. Нестеренко А. О чем не сказал Уильям Баумоль: вклад XX столетия в философию экономической деятельности / А. Нестеренко // Вопросы экономики. – 2001. – № 7. – С. 4-17.
13. Сапир Ж. Экономика информации: новая парадигма и ее границы / Ж. Сапир // Вопросы экономики. – 2005. – № 10. – С. 4-24.
14. Снопко Ю.Н. Международный опыт ведения бухгалтерского учета / Ю.Н. Снопко. – СПб.: Издательский дом “Бизнес-пресса”, 2005. – 208 с.
15. Соловьева О.В. Международная практика учета и отчетности: [учебник] / О.В. Соловьева. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 332 с.
16. Супрунова І.В. Внутрішній контроль застосування методів оцінки в бухгалтерському обліку / І.В. Супрунова. // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – 2010. – № 1(51). – С. 124-129.
17. Akerlof G.A. The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty and the Market Mechanism // Quarterly Journal of Economics. – 1970. – Vol. 84, No 3. – P. 488-500.
18. Amol Agrawal. Understanding financial crisis using information asymmetry framework: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mostlyeconomics.files.wordpress.com/2007/09/sub-prime-crisis-in-information-asymmetry-framework.pdf>.
19. Barkley J. Rosser, James Jr. Madison. A Nobel Prize for Asymmetric Information: The Economic Contributions of George Akerlof, Michael Spence, and Joseph Stiglitz: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cob.jmu.edu/rosserjb/Nobel%20Prize.%20Akerlof-Spence-Stiglitz.doc>.
20. Bartov, Eli, Bodnar, Gordon M. Alternative accounting methods, information asymmetry and liquidity: theory and evidence: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com>.
21. Belleflamme, Paul and Peitz, Martin, Asymmetric Information and Overinvestment in Quality (January 2007). International University in Germany Working Paper No. 49/2007: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=963229>.

22. *Grossman S.J., Stiglitz J.E.* On the Impossibility of Informationally Efficient Markets // *American Economic Review*. – 1980. – Vol. 70, No 3. – P. 393-408.
23. *James, Russell N.*, An Economic Model of Asymmetric Information, Dissatisfaction, and Resident Turnover in Rented Multifamily Housing (March 3, 2008): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=1294305>.
24. *Janice CY How, Caro X Huang, Peter Verhoeven.* Information asymmetry surrounding earnings and dividend announcements: an intra-day analysis: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com>.
25. *Jeffrey L. Callen and Joshua Livnat.* Responsibility Accounting and Asymmetry of Information: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com>.
26. *Leary, Mark T. and Roberts, Michael R.*, The Pecking Order, Debt Capacity, and Information Asymmetry (December 18, 2008): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=555805>.
27. *Li Chen, H. Vincent Poor.* Information Asymmetry, Corporate Debt Financing and Optimal Investment Decisions: A Reduced Form Approach: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ideas.repec.org/cgi-bin/get\\_doc.pl?urn=RePEc%3Awpri%3Awpri%3A0312008&url=http%3A%2F%2F129.3.20.41%2Feps%2Ffin%2Fpapers%2F0312%2F0312008.pdf](http://ideas.repec.org/cgi-bin/get_doc.pl?urn=RePEc%3Awpri%3Awpri%3A0312008&url=http%3A%2F%2F129.3.20.41%2Feps%2Ffin%2Fpapers%2F0312%2F0312008.pdf)
28. *Manasse, Paolo and Bottazzi, Laura*, Asymmetric Information and Monetary Policy in Common Currency Areas (July 2002). IGER Working Paper No. 217: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=318905>.
29. *Regina Wittenberg Moerman.* The Impact of Information Asymmetry on Debt Pricing and Maturity: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com>.
30. *Regina Wittenberg Moerman.* The role of information asymmetry and financial reporting quality in debt contracting: Evidence from the secondary loan market: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com>.
31. *Stiglitz J.E.* Information and the Change in the Paradigm in Economics. – *American Economic Review*, 2002, vol. 92, № 3, p. 460.
32. *Stiglitz J.E.* Information and the Change in the Paradigm in Economics // *Les Prix Nobel: The Nobel Prizes 2001*. – Stockholm: The Nobel Foundation, 2002. – p. 472-540.
33. *Stiglitz J.E., Weiss A.* Credit Rationing in Markets With Imperfect Information // *American Economic Review*. – 1981. – Vol. 71, No 3. – P. 393-410.
34. *William H. Brent.* The information asymmetry and valuation effects on health care technology: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inderscience.com/browse/index.php?journalID=27&year=1998&vol=15&issue=3/4/5>.
35. *Wuchun Chi.* Information Asymmetry and Accounting Conservatism: Evidence from Taiwan: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com>.
36. *Yew-Ming Chia.* The Interaction Effect of Information Asymmetry and Decentralization on Managers' Job Satisfaction: A Research Note: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hum.sagepub.com/cgi/reprint/48/6/609>.
37. *Zhou, Haiyan,* The Impact of Increased Accounting Disclosure on Information Asymmetry: A Case of Implementing New Auditing Standards in Emerging Markets (November 15, 2004): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=653063>.
38. *Zhu Kevin and Weyant John.* Strategic Decisions of New Technology Adoption under Asymmetric Information: A Game Theoretic Model. *Decision Sciences*, Vol. 34, No. 4, pp. 643-675, 2003: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ssrn.com/abstract=526522>.